

Тоді, як акації цвіли

Леонід Пахаревський

ТОДІ, ЯК АКАЦІЇ ЦВІЛИ І

...Розкішно цвітуть акації. Білим гіллям зазирають вони в самісінькі вікна. Ще рано. Припікає. Збирається на дощ. Акації пахнуть. В хаті душно. Пахощі акацій дратують нерви.

Аптекарь пан Вітольд Диновський дуже неспокійний. Він дожидає лікаря, а лікар чомусь так довго бариться, не йде.

В аптеці нема нікого. Душно. Сьогодні на містечку торг, і одна за одною торохтять попід аптекою підводи, збиваючи куряву.

Пан Вітольд причинив двері, щоб менше налітало пороху. А лікаря нема та й нема.

За стіною чути ступні. Це ходить по хаті, з одного кутка до другого, аптекарь син Вітя.

"Як він давно вже ходить. Цілу ніч не лягав, не роздягався. Ввесь час ходить, ходить..."

І, прислухаючись до ходи свого сина, пан Вітольд ще дужче хвилюється: чом це не йде лікар. Він боїться за Вітю, сподівається, що от-от трапиться ще одне лихо, нове горе впаде йому на голову.

Вітя чудний якийсь приїхав з Варшави. Пан Вітольд бачить, що він хворий, що болить йому душа, що якісь страшні думки посіли Вітину голову.

І так саме і в пана Вітольда починає боліти душа, і одна за одною неспокійні, лиховісні думки снуються в голові. Вони печуть старому аптекареві душу, сповивають її смутком і жахом.

А Вітя ходить, ходить, ходить... Кожен його ступінь прикро вражає батькове серце, одбивається там болем пекучим.

Пан Вітольд і собі починає ходити по аптеці. Плющечки на полицках бряжчать від його ходи. Аптекарь спинається, слухає... Ні, Вітя ходить, ходить...

"Он там, у тім кутку, ступнів на хвилинку не чути. Це він повертається там... А тут, з цього краю, чути виразно. От, знов не чути. Так... так... повертається там".

Прислухаючись до ходи свого сина, аптекарь хоче відігнати оті навісні думки, та важко їх збутись...

О, які ж вони настирливі!

Прийшов лікар, високий, нужденний. Він ходить великими ступнями, не, володіючи своєю поstattю. Це робить таке вражіння, ніби лікареві важко носити своє сухе, високе тіло, ніби щось тисне його зверху, важке, докірливе. І погляд у пана лікаря раз у раз такий сумний, глибокий: здається, що він дивиться своїм пацієнтам у саму душу і знає без слів, що в них болить, чого їм треба. Через це, мабуть, всі хворі люблять так лікаря Маркевича, йдуть більше до нього, ніж до огрядного пана Вітвицького з холодними байдужими очима.

— Добридень, пане аптекарю.

— Здорові були, пане лікарю. Сідайте. Вибачайте, що я потурбував вас.

— Нічого, на те я лікар, і кожен має право турбувати мене. Хто в вас занедужав?

Лікар поволі сідає.

— А кому ж у мене, пане лікарю, занедужати? Вітя приїхав...

— Приїхав? — якось неначе байдужно спитав пан Маркевич і почав запалювати цигарку з довгим мундштуком.

— Вже третій день як приїхав з Варшави. Я одразу помітив, що він хворий, що в його щось таке на душі негарне...

— На душі? Я цього сподівався...

— Ви сподівались?!

На який час обидва замовкли.

Пан Вітольд розумів, що саме хотів сказати лікар...

— Бачите, пане Вітольде, я добре знаю вашого Вітю. В його гарна, чула душа. Він раз у раз був нервовий.

Лікар балакав якось мляво, сумно, протягаючи слова.

— А тепер, пане Станіславе, він вернувся зовсім недужий. Вивчився на аптекаря, останній екзамен здав, та дуже-дуже він хворий... Йому розбито душу. Я бачу, що він не має сили жити. Ви знаєте, пане лікарю, чого йому так важко жити...

Лікар повів очима на пана Вітольда, помовчав та ще сумніше озвався:

— Я знаю... Ну, запевне, знаю... То ви боїтесь, що по' смерті вашої...— Лікареві затремтів голос— По смерті вашої дочки Зосі... Вітя не має сили жити?

— Так, боюсь я... Подивіться на його, розпитайте, що йому таке. Ви маєте право, вам краще спитати його, бо ви лікар.

В очах у пана Вітольда стояло благання.

— Він вас любить. Ви вмієте...

— Добре, я піду до Віті. Він там, у себе?

— У себе Та тільки не кажіть, що я послав вас до його.

Пан лікар пішов.

Аптекарь чув, як він стукав у двері до Віті, як голосно привітався до нього, а далі не міг нічого розчути. Балакали тихо. Інколи тільки Вітя піднімав голос

До аптеки ввійшла молодиця і, плачучи, подала панові Вітольдові рецепта, вив'язавши його з хустки. Жінка говорила про свого чоловіка, що підірвався ще торік на панській роботі, а тепер, мабуть, помре; що не беруть його до лікарні, бо там повно слабих...

Молодиця плакала та крізь сльози все казала та казала про своє горе, але воно, це горе, було чуже панові Вітольдові і зовсім не проймало серця йому гострим болем, бо й так боліло серце від свого, ближчого горя.

Пан аптекарь почав робити лікарство для молодиці.

II

Почувши лікарів голос, Вітя спинився посеред хати і спершу здивовано повів на

нього очима, а далі пішов йому назустріч.

— Здорові були, Вітеку.

— Лікарю... здорові...

Вітя подав руку панові Маркевичу і стояв близько до нього, весь оповитий смутком. В очах у нього була втома, і туга, й скорбота. Кучеряве біляве волосся звисало йому нечісане на бліде чоло. На всій невеличкій худій постаті одбивалась туга стомленої душі.

Він трохи помовчав, а далі спитав пана Маркевича, і дивився на нього пильно, холодно.

— Вас тато прислав до мене? Ви прийшли гоїти мене? Лікар, не відповідаючи, перейшов хату, сів на ліжку

і так саме холодним поглядом дивився Віті в вічі. Стрілись очима. Віті важко було від упевненого лікаревого погляду: він у саму душу зазирає, ворухив її, скалічену, пригнічену.

— Чого ви прийшли? — ще раз спитав Вітя, і видно було, що він хвилюється.— Висповідати мене прийшли, чи як? Навіщо ви так... дивитесь так, пане лікарю?

Лікар помовчав і тихенько спитав:

У вас душа болить? — І показав йому місце поруч з собою на ліжку.

Вітя сів. Він почував, що якась сила тягне його до лікаря, цього гарного, милого пана Маркевича, якому не раз він змалку звірив свої таємниці, свої турботи. Здавалось Віті, що хоч він і не скаже йому, а лікар знає, добре розуміє... Та треба розказати йому те, що тягарем, каменем важким гнітить душу, треба, бо важко... бо душа вмирає від туги цієї, невимовно страшної, як смерть холодної...

— Так. Болить. Та дуже-дуже болить, пане Станіславе!...

Знов на хвилину замовкли.

— Що мені робити, любий пане Станіславе?

Лікар мовчав, не спускав очей з Віті. Він прорізував йому душу таким теплим, легеньким, та разом гострим поглядом.

— Я не можу жити! Несила моя отак жити!

І Вітя почав не спиняючись жалітись нужденним голосом, то опускаючи голову до колін, то одразу знов підносячи її.

— У мене на душі таке страшне... коїться, така невблаганна туга... А-а! пане лікарю! ви хвалились колись, що знаєте душу людини, що з вас мало не зробився психіатр добрий,— ну, то скажіть мені, чи можна жити з отакою душею? Тільки щиро, не так, як лікар, а як друг?

— З якою?

— З покаліченою, побитою. Ви ж психіатром збирались бути, пане Станіславе, то навіщо ж вам питати мене? Ви знаєте мою душу, по очах видно, що знаєте. Не знаєте? Ну, то, може, я вам розкажу...

Вітя замислився, замовк. По очах видно було, що йому важко ятрити словами болячки своєї душі.

— Коли я нагадаю... коли стане мені перед очима сестра Зося з тим одважним поглядом, з своєю зневагою до смерті, щось нашіптує мені, докоряє, пече душу мою прикрими словами: <